

Een goede gehechtheidsrelatie vormt het fundament voor een gezonde ontwikkeling. Gezien het enorme belang is het essentieel dat professionals oog hebben voor wanneer deze relatie onder druk staat. Een nieuw instrument ondersteunt hen bij het in beeld brengen van de gehechtheid van kinderen tussen de twee en vijf jaar en hun ouders.

Anouk Spruit, Renee Uittenbogaard en Marc Noom

Nieuw instrument

geeft beeld

van gehechtheidsrelatie

Niets in een kinderleven is zo belangrijk als een veilige relatie met zijn ouders of verzorgers. Maar bij een derde van de jonge gezinnen verloopt de ontwikkeling van de gehechtheidsrelatie niet optimaal. In deze gevallen hebben de kinderen een verminderd vertrouwen in de steun en beschikbaarheid van hun ouders in het geval van stress. Problemen op dit gebied kunnen tot

gevolg hebben dat een kind moeite heeft met anderen te vertrouwen en een laag zelfbeeld ontwikkelt, met als neveneffect gedragsproblemen. Ook hier geldt dat een vroege interventie loont, maar hoe meet je de ontwikkeling van een complex fenomeen als de gehechtheidsrelatie? Om die vraag te beantwoorden, is de Universiteit van Amsterdam in 2016 samen met Basic

Trust begonnen met de ontwikkeling van een nieuw gehechtheidsinstrument. Het uitgangspunt was om de ervaringen met een eerder instrument, de Attachment Insecurity Screening Inventory (AISI), hiervoor te gebruiken. De focus lag op het meten van de gehechtheidsrelatie tussen jonge kinderen (2-5 jaar) en hun ouders. Dit project heeft geresulteerd in de Attachment Relationship Inventory - Caregiver Perception 2-5 year, kortweg ARI-CP 2-5. Hierbij zijn we niet over één nacht ijs gegaan (zie kader).

Onderbouwing

In de eerste fase van het project hebben we aan ouders, professionals en experts gevraagd wat gehechtheid is en hoe je dat kunt waarnemen. Daaruit kwamen concrete kenmerken van gehechtheidsrelaties naar voren die zijn verwerkt tot een proefversie van het nieuwe instrument. Deze is vervolgens afgenomen bij 112 opvoeders, waarna een tweede proefversie is gemaakt. Vervolgens is deze versie afgenomen bij 446 opvoeders. Aanvullend hebben deze opvoeders vragenlijsten ingevuld om onder meer het mentaliserend vermogen en de gehechtheidsrepresentaties van de opvoeders te meten. Om tot slot meer te weten in hoeverre de ARI-CP een valide beeld geeft van de gehechtheidsrelatie is er bij een deelsteekproef van 83 gezinnen in de thuissituatie gefilmd. In de laatste fase van het project zijn de definitieve 48 items geselecteerd en zijn normen van de ARI-CP 2-5 vastgesteld.

Vier schalen

De uiteindelijke ARI-CP 2-5 bevat 48 uitspraken over de gehechtheidsrelatie tussen opvoeder en kind, onderverdeeld in vier schalen: veilige, vermijdende, ambivalente en gedesorganiseerde gehechtheid. Bij kinderen die veilig gehecht zijn aan hun ouder(s) is er een balans tussen het verkennen

van de omgeving (exploreren) en het zoeken van de nabijheid van de ouder. De kern bij vermijden is dat kinderen het gehechtheidsgedrag richting de ouder minimaliseren en bij ambivalent gedrag hun gehechtheidsgedrag maximaliseren. Bij gedesorgeriseerde gehechtheid is de relatie tussen ouder en kind (ernstig) verstoord. Voorbeelden van items zijn: “Ik kan mijn kind gemakkelijk troosten”, “Mijn kind claimt mij” en “Ik heb het gevoel dat mijn kind de baas is over mij”. Iedere schaal bevat 11 - 13 items.

Perceptie van opvoeders

Het nieuwe instrument beoogt vanuit de perceptie van de opvoeder inzicht te geven in de kwaliteit van de gehechtheidsrelatie. Opvoeders zijn immers sleutelfiguren wanneer het gaat om gehechtheid en hun kijk op de relatie met hun kind. Verder zijn opvoeders belangrijke informanten die

zicht hebben op het kind in meerdere contexten en vaak de aanmelder zijn bij de hulpverlening. De wijze waarop opvoeders zelf de ouder-kindrelatie ervaren beïnvloedt bovendien hun eigen gedrag en daarmee de kwaliteit van de gehechtheidsrelatie¹. Tot slot bevatten discrepanties tussen de percepties van opvoeders en datgene wat hulpverleners waarnemen, belangrijke diagnostische informatie. Het kan namelijk iets zeggen over het reflectieve vermogen van de opvoeder met betrekking tot de ontwikkeling van het kind of de bereidheid om over lastige onderwerpen te praten. Zo blijkt juist het ontkennen van problemen binnen de ouder-kindrelatie een indicatie van een onveilige gehechtheidsrelatie te zijn². Het opmerken van discrepanties tussen de percepties van opvoeders en professionals kan daarmee richting geven aan de eventuele behandeling.

Gebruik in de praktijk

Onderzoek toont aan dat de betrouwbaarheid en validiteit van de ARI-CP 2-5 voldoende zijn. Zo zijn de scores voorspellend voor observeerbaar gehechtheidsgerelateerd gedrag³. Dit betekent dat het een geschikt instrument is om te gebruiken binnen de screening en diagnostiek van gehechtheidsproblemen. De ARI-CP 2-5 geeft een profiel weer voor de mate (laag, benedengemiddeld, gemiddeld, bovengemiddeld of hoog) waarin de opvoeder zichzelf of zijn/haar kind herkent in uitspraken over kenmerken van veilige, vermijdende, ambivalente en gedesorgeriseerde gehechtheidsrelaties. Daarnaast geeft het instrument aan of er eerste aanwijzingen zijn voor onveilige gehechtheid en of verder onderzoek naar de gehechtheidsrelatie nodig is. Op basis van de resultaten kan er een uitspraak worden gedaan over hoe de opvoeder de gehechtheidsrelatie met het kind ervaart.

Geen classificatie of diagnose

De ARI-CP 2-5 geeft nadrukkelijk geen classificatie of diagnose: het is een

relatiespecifiek instrument en zegt alleen iets over hoe de opvoeder denkt over de gehechtheidsrelatie tussen het kind en de opvoeder. Het is aan te raden om de ARI-CP 2-5 bij alle primaire opvoeders van een kind af te nemen. De resultaten dient men te beoordelen en te wegen binnen het bredere diagnostische proces. Daarbij is het van belang om onder meer kennis en indrukken uit de voorgeschiedenis, anamnese, observaties en andere onderzoeksinstrumenten mee te nemen, omdat bekend is dat ouders verstoorde percepties kunnen hebben over de gehechtheidsrelaties met hun kind². Andere bronnen van informatie zijn dus belangrijk om mee te nemen. Ook binnen wetenschappelijk onderzoek en als ROM-instrument is de ARI-CP 2-5 inzetbaar.

Gratis beschikbaar

Het instrument is gratis te downloaden vanaf de website van Basic Trust (www.basictrust.com). Voor de toekomst is het de bedoeling dat de ARI-CP 2-5 ook beschikbaar wordt gesteld via ROM-systemen. Verder wordt er gewerkt aan nieuwe versies voor andere leeftijdsgroepen en aan speciale versies voor andere types opvoeders, bijvoorbeeld medewerkers in de kinderopvang. •

Bij dit artikel horen drie referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl.

auteursinformatie

Dr. Anouk Spruit werkt als orthopedagoog en senior onderzoeker bij Basic Trust Haarlem (anouk.spruit@basictrust.com), drs. Renee Uittenbogaard is GZ-psycholoog | psychotherapeut BIG en dr. Marc Noom is Universitair Docent bij de vakgroep Forensische orthopedagogiek van de Universiteit van Amsterdam.